

Redox- és kémhatásvizonyok dinamikájának megoszlása a magterületek és a szegélyek között (vizes élőhelyek tájmozaikjaiban)

Szalai Zoltán^{1,2} – Kiss Klaudia¹ – Ringer Marianna² – Horváth-Szabó Kata² – Németh Tibor³ – Jakab Gergely¹

¹MTA CsFK Földrajztudományi Intézet

²ELTE TTK FFI Környezet és Tájföldrajzi Tanszék

³MTA CsFK Földtani és Geokémiai Intézet

A domborzat, az éghajlat és a vízhatás és a növényzet által szemmel láthatóan is kirajzolt mozaikok tájsejtjeiben a nedvességállapot, hőmérséklet, pH, Eh eltérő karakterisztikát mutatnak, amiből kifolyólag az elemek szilárd folyadék, folyadék-gáz állapotváltozásai más és más úton játszódnak le. A területi különbségek nem állandóak, bizonyos időszakokban jelentősek, míg máskor jelentéktelenek. A kémhatásban és a redox viszonyokban mutatkozó különbségek a talajoldat összetételében is eltéréseket indukálnak. Ezek az időlegesen megjelenő koncentráció gradiensek az anyagforgalom motorjaiként is működhetnek. Kérdésként merülhet fel, hogy a tájsejtek határai vajon a magterületek között átmenetet képviselnek-e, vagy azoktól eltérő karakterisztikával rendelkeznek? Előadásunkban egy alföldi és egy dombvidéki hidromorf terület példáján kívánjuk bemutatni a főelemek mobilitását befolyásoló tényezők dinamikáinak különbségeit a magterületek és a határok között.

A magterületeken és a növényzet által kirajzolt határokon a talaj hőmérsékletét pH-ját és redoxviszonyait adatrögzítővel összekötött digitális elektródokkal, elektrometriásan mértük. Az talajoldatot az elektródok mellett kiépített talajnedvesség-gyűjtő csövekkel mintáztuk. A gyűjtött mintákat fémek analíziséhez cc. salétromsavval, a nitrogénanalízishez kloroformmal, a DOC analízishez pedig fagyasztva konzerváltuk. A talajok ásványos vizsgálatához vett mintákat légmentesen lezárt falcon típusú csövekben tároltuk. A talajok és a talajoldat Fe, és Mn tartalmát fl-AAS-sel, a TOC és a DOC tartalmát NDIR TOC analizátorral, a talajoldat NO_3^- , NO_2^- , NH_4^+ tartalmát UV-VIS fotometrikusan, a talajlevegő N_2O és CH_4 tartalmát GC-MS-sel mértük.

A szegélyek mindkét mintaterületen egyes tájsejtek között átmeneti karakterisztikát mutattak, míg más tájsejteknél a magterületeken kívüli talajkémiai sajátosságokat mutattak. A tájsejtek magterületei között kialakuló vas, mangán és nitrogén horizontális áramlása az előbbi esetekben lehetséges. A másodikként említett szegélyek kialakulása mind a horizontális, mind a vertikális (folyadék-gáz váltáson alapuló) elemforgalmat gátolták.